

O ISTORIE A CERAMICII PREISTORICE DIN COLECȚIA MARIA ȘI DR. GEORGE SEVEREANU

Vasile Opriș*

Keywords: *Severeanu, private collection, prehistoric pottery, origin, provenance.*

Cuvinte cheie: *Severeanu, colecție privată, ceramică preistorică, origine, proveniență.*

Abstract: *This paper aims to trace the history of the prehistoric pottery from the Maria and Dr. Severeanu Collection from the moment of discovery until their entry into the collector's possession. The presentation of the activity of Dr. Severeanu aims to create a better understanding of this category of materials within the collection. The pottery is presented in chronological order, focusing on the places of discovery and the possible routes of provenance. Finally, the revealed history of the prehistoric pottery makes a major contribution to the understanding of the collection's formation and the social relations between the collector and contemporary archaeologists.*

Rezumat: *Studiul de față urmărește istoria ceramicii preistorice din Colecția Maria și dr. George Severeanu de la momentul descoperirii până la intrarea în posesia colecționarului. Prezentarea activității dr. Severeanu are rolul de crea o mai bună înțelegere a acestei categorii de materiale în cadrul colecției. Ceramica este prezentată în ordine cronologică, cu accent pe locurile de descoperire și posibilele rute ale provenienței. În final, istoria deslușită a ceramicii preistorice aduce o contribuție majoră la înțelegerea constituirii colecției și a relațiilor dintre colecționar și arheologii contemporani.*

Introducere

Scopul acestui articol nu constă în publicarea exhaustivă a ceramicii preistorice din *Colecția Maria și dr. George Severeanu*. Vasele și fragmentele ceramice discutate aici nu vor fi privite ca simple obiecte arheologice, ci mai degrabă ca obiecte de artă cu valoare arheologică intrate într-un circuit comercial. Aflate în posesia colecționarului acestea au devenit bunuri private care puteau fi vândute, moștenite sau dăruite¹. Istoria obiectelor arheologice dintr-o colecție privată reprezintă suma evenimentelor care s-au succedat de la descoperire până la momentul ultimei achiziții. Relevanța acestei istorii se traduce prin înțelegerea diacronică a colecționarului și a relațiilor sociale ale acestuia.

În continuare, întrebările principale pentru care se vor căuta răspunsuri vor fi „de ce?” și „cum?” a ajuns ceramica preistorică în posesia dr. Severeanu. Rezumarea

---

* Muzeul Municipiului București.

¹ Higonnet 2012, p. 200.

la această categorie de materiale ca studiu de caz este datorată propriei formări în studiul ceramicii preistorice și al aparentului „exotism” al acesteia în cadrul colecției.

Colecționarul și colecția

De profesie medic, George Severeanu (1879-1939) s-a făcut remarcat ca pioner în domeniul radiologiei medicale din România, urmând cursuri de specializare la Viena și Berlin². Colecționarea de obiecte cu valoare istorică și artistică a reprezentat o altă preocupare, dezvoltată dintr-o pasiune moștenită pe linie paternă și susținută moral și material de soția sa, Maria Severeanu, fostă Lerescu³. Din această perspectivă, simplul statut de colecționar nu este suficient pentru a îngloba activitatea lui George Severeanu. În paralel cu achiziția de obiecte, acesta s-a implicat activ în viața culturală și științifică a Bucureștilor de început de secol XX. Printre realizările de seamă se numără participarea ca membru fondator la înființarea Societății Numismatice Române (1903), numirea sa ca prim director al Muzeului Municipiului București (1931-1938), publicarea a numeroase studii numismatice și arheologice⁴, precum și editarea revistei „*Bucureștii. Revista muzeului și pinacotecei municipiului București*” (1935-1937).

Impresionanta colecție adunată de-a lungul vieții, donată de soția sa către Muzeul Municipiului București (mai departe M.M.B.) în anul 1939, formează moștenirea cea mai de preț a lui George Severeanu pentru generațiile viitoare. Pe baza colecției donate și în locuința unde acesta și-a desfășurat activitatea, a fost inaugurat în anul 1956 muzeul ce astăzi îi poartă numele.

Orice colecție privată are o istorie unică al cărei personaj principal este fondatorul său (sau cuplul fondator)⁵. În cazul dr. George Severeanu, istoria achiziției de obiecte cu valoare artistică și istorică nu a fost nicidecum liniară. Începuturile acestei pasiuni sunt legate de colectarea de monede și medalii încă din timpul copilăriei și mai apoi în timpul studiilor universitare⁶. Pasiunea pentru numismatică și medalistică a cunoscut o dezvoltare continuă până spre sfârșitul deceniului trei al secolului XX, fapt confirmat atât de impresionanta colecție adunată, cât și de cele 29 de publicații dedicate acestor discipline. În ultimul deceniu de viață, și mai ales odată cu numirea sa ca director al proaspătului înființat M.M.B. în anul 1931, interesul pentru numismatică și medalistică pare să fi trecut într-un plan secundar. Renunță în a mai face parte din Societatea Numismatică Română⁷ și își diversifică domeniile de interes din perspectiva activității publicistice. În perioada 1931-1937, cele mai multe studii sunt dedicate obiectelor arheologice aflate în colecția proprie (18), urmate de lucrări despre monede sau medalii (17), obiecte de artă contemporană (5), istoria Bucureștilor (4) și studii biografice (3)⁸.

---

² Astancăi 1971.

³ Gramatopol 2006.

⁴ Vezi G. Astancăi 1971 pentru o listă a lucrărilor publicate.

⁵ Higonnet 2009.

⁶ Moisil 1939; Astancăi 1971.

⁷ Moisil 1939.

⁸ Astancăi 1971.

O colecție privată oglindește, printre altele, personalitatea, gradul de erudiție, situația materială, statutul social, gusturile estetice și artistice ale celor care au înfăptuit-o, fiind și amprenta paradigmelor socio-politice specifice perioadei în care s-au desfășurat achizițiile.

„La început aduna obiecte fără nici un discernământ, dar cu timpul și cu mărimea cunoștințelor, a început să-și facă un plan bine studiat, adunând obiecte ce atingeau numismatica Țării Românești, Moldova și Transilvania, obiecte și podoabe de bronz, argint, aur, precum și diferite tezaure monetare, obiecte de sticlă, ceramică, din comuna primitivă pînă în feudalismul timpuriu.”⁹

Cuvintele alese de Gheorghe Astancăi pentru a descrie activitatea de colecționar a dr. Severeanu ating multe din atributele amintite mai sus. Transformarea colecției poate fi interpretată de fapt ca o transformare a colecționarului, înțeleasă ca o evoluție ascendentă a erudiției și a situației materiale a acestuia. Achiziția de monede (grupate pe cele trei regiuni istorice ale României) și artefacte locale, chiar dacă multe de calitate inferioară (cum ar fi multe din fragmentele ceramice), este elocventă pentru situația socio-politică de dinainte și de după Primul Război Mondial, și anume promovarea pe scară largă a curentului naționalist bazat pe argumente istorice și arheologice¹⁰. O afinitate spre acest curent, care poate fi cu ușurință regăsită în unele din lucrările sale¹¹, pare să fi avut o influență majoră în activitatea târzie de colecționar a dr. Severeanu. Pe lângă antichitățile egiptene, grecești sau romane, colecția de obiecte arheologice acoperă cultura materială a unui spațiu considerat românesc, de la primele manifestări materiale preistorice până în perioada medievală. Acest șablon de achiziție și de expunere a artefactelor a fost și este specific tuturor muzeelor de istorie și arheologie cu un caracter local sau național din România. Dorința lui George Severeanu de a fi creat un muzeu asemănător ca aripă a M.M.B., având la bază propria colecție, este explicit specificată în actul de donație, prin intermediul soției sale Maria Severeanu¹². Este astfel posibil ca o mare parte din obiectele arheologice locale să fi fost adunate tocmai în acest scop, în perspectiva formării unui muzeu personal de istorie, arheologie și numismatică care să acopere prin obiectele expuse întreaga preistorie și istorie națională.

---

⁹ Astancăi 1971, p. 374.

¹⁰ Boia 2005.

¹¹ Referindu-se la preistoria spațiului românesc folosește expresii precum “The Dacian Gold Epoch” sau “Dacian bronze-period” (Severeanu 1937a).

¹² Actul de donație din 19 decembrie 1939 din Arhiva M.M.B., publicat în Ioniță 2009, Doc. 8.

Ceramica preistorică din Colecția Maria și dr. George Severeanu

Ceramica preistorică este o categorie de materiale despre care nu avem date că ar fi reprezentat un interes vădit al colecționarului¹³, dar care se regăsește totuși într-o cantitate consistentă în colecția de obiecte arheologice (≈20%).

Așa cum o să vedem în cele ce urmează, ceramica preistorică nu este doar numeroasă, dar și diversă ca perioade reprezentate, provenind din aproape toate culturile preistorice cunoscute la acea dată pe teritoriul României. Singurele perioade a căror ceramică caracteristică nu este regăsită în colecție sunt cele ale neoliticului timpuriu și mijlociu, precum și cea a primei epoci a fierului. În acest ultim caz, multitudinea și diversitatea pieselor de metal din colecție suplinesc lipsa ceramicii.

Spre deosebire de alte tipuri de obiecte sau de vasele ceramice grecești sau romane, ceramica preistorică este majoritar fragmentară: 43 de vase întregi/restaurate și 568 de fragmente individuale. În baza caracteristicilor de formă și decor, considerând în unele cazuri și calitatea pastei sau a arderii, am identificat în colecție ceramică din eneolitic și epoca bronzului¹⁴, specifică arealului geografic carpato-danubian (Tab. 1). Au fost alese pentru acest studiu doar vasele și fragmentele a căror origine este cunoscută, această caracteristică fiind determinantă pentru aflarea provenienței, iar prezentarea lor va decurge în ordine cronologică. Am exclus astfel din analiză un vas de tradiție Linearbandkeramik cu proveniență nesigură¹⁵, trei vase de tipul *black-topped* din Egiptul Predinastic și un număr de 23 de fragmente fără elemente de încadrare crono-culturală și loc de descoperire.

Ceramica eneolitică

Cele mai vechi fragmente ceramice cu origine cunoscută sunt de tradiție Vădastra și au fost descoperite în situl eponim, în punctul denumit *Măgura Fetelor* (jud. Olt). Pe lângă fragmentele ceramice, în actuala colecție este prezent și un lot consistent de obiecte din silex și os provenind din același sit. Despre colectarea de obiecte din situl de la Vădastra aflăm de la Dumitru Berciu¹⁶, care semnalează într-o notă din 1934 că „vase întregi și fragmente ceramice din specia noastră se găsesc expuse în Muzeul Municipiului București, provenite de la d. dr. Severeanu, care a adunat lucruri și de la Vădastra.” Tot Dumitru Berciu specifică în 1939 că ceramică de tip Vădastra I din situl de la *Măgura Fetelor* poate fi regăsită atât în colecția M.M.B, cât și în colecția dr. Severeanu¹⁷. Reiese astfel că o parte din obiectele de la Vădastra intrate în posesia lui George Severeanu au fost donate către M.M.B înainte de 1934 pentru a fi expuse, iar restul au intrat în colecția proprie. Nu este clar dacă ceramica a fost colectată personal din sit sau dacă a achiziționat-o de la cineva. Primele săpături sistematice la Vădastra au fost coordonate de Vasile Christescu în

---

¹³ Argumente: nu apare ca subiect principal în niciuna din lucrările lui G. Severeanu; în singura portretizare în timp ce își studia colecția, G. Severeanu este încojurat de vase romane din ceramică și sticlă.

¹⁴ Repartiția tradițiilor ceramice (=cultură arheologică) pe epoci a fost realizată după Petrescu-Dîmbovița și Vulpe 2010.

¹⁵ În registrul de intrare în muzeu la locul descoperirii este scris “Boemia?”.

¹⁶ Berciu 1934, nota 11.

¹⁷ Berciu 1939, nota 101.

1926¹⁸, urmate de cele ale lui Dumitru Berciu din 1934 realizate cu scopul de a clarifica stratigrafia sitului¹⁹.

Două exemplare ceramice au ca loc de origine așezarea de tip *tell* de la Vidra (jud. Ilfov): o apucătoare de capac-calotă cu decor excizat specific fazei Vidra a culturii Boian și trei fragmente dintr-un vas cu formă (binoclu sau suport) și decorație în tehnica tradiției Precucuteni²⁰. Primele săpături²¹ din așezarea de la Vidra au fost coordonate de către Dinu V. Rosetti în perioada 1931-1933²², astfel că cele două obiecte puteau ajunge în posesia dr. Severeanu numai prin intermediul celui care a coordonat săpăturile.

Ceramica de tradiție Gumelnița (faza B1) este reprezentată de patru vase întregite și 23 de fragmente, toate descoperite în așezarea de la Măgura Jilavei (jud. Ilfov). Săpăturile de aici au fost coordonate de același Dinu V. Rosetti și le-au precedat pe cele de la Vidra, fiind desfășurate în perioada 1929-1931²³. Înaintea intervenției arheologice, mare parte din așezare a fost distrusă de cariera unei cărămidării, iar câteva vase recuperate de proprietar au ajuns în colecția Istrate-Capșa²⁴. Vasele și fragmentele din colecția dr. Severeanu au însă aceleași marcaje precum alte vase de la Măgura Jilavei provenite din săpăturile lui Dinu V. Rosetti și aflate acum în colecția de arheologie a M.M.B. Publicarea extinsă a săpăturilor și materialelor îi revine lui Eugen Comșa în 1976²⁵, care nu include însă și materialele ceramice și piesele de silex din colecția dr. Severeanu.

Cele mai numeroase fragmente ceramice preistorice din colecție (Tab. 1) sunt cele de tradiție Cucuteni (faza A3) și toate provin din situl de la Fedeleșeni (jud. Iași). O campanie de cercetări arheologice în acest sit a fost condusă de Ion Nestor în 1928, la inițiativa lui Ioan Andrieșescu, prilej cu care a fost descoperit unul dintre celebrele sceptre zoomorfe din piatră²⁶. Nu se cunosc alte cercetări în respectivul sit după acel moment și până la donarea colecției, astfel că proveniența fragmentelor pictate de tradiție Cucuteni poate fi legată doar de activitatea celor doi arheologi amintiți.

Ceramica de tradiție Sălcuța (faza a III-a) este reprezentată de 17 fragmente din situl de la Ostrovu Corbului (jud. Mehedinți). Primele cercetări de suprafață din acest sit datează din anul 1921 și sunt legate de activitatea lui Alexandru Bărcăcilă, urmând ca în același an, sub coordonarea lui Ioan Andrieșescu, asistat de Alexandru Bărcăcilă și Ștefan Ciuceanu, să fie efectuate săpături sistematice publicate în 1924²⁷.

---

¹⁸ Christescu 1927-1932.

¹⁹ Berciu 1934; 1939.

²⁰ Publicat de D.V. Rosetti în lucrarea dedicată descoperirilor de la Vidra (Rosetti 1934, Fig. 25).

²¹ Până în 1938. Săpături de mică amploare au fost reluate abia în anul 1958 de către D. V. Rosetti și S. Morintz.

²² Rosetti 1934; Opreș 2015, p. 17.

²³ Rosetti 1932.

²⁴ Rosetti 1929a; 1929b.

²⁵ Comșa 1976.

²⁶ Nestor 1928; 1933; Harțuche 2009, p. 37-38.

²⁷ Bărcăcilă 1924; Pătroi 2009.

Alte săpături pe insulă sunt reluate în 1934 de către o echipă condusă de către Dumitru Berciu²⁸.

Ceramica din epoca bronzului

Perioada de tranziție de la eneolitic la epoca timpurie a bronzului de pe teritoriul României este reprezentată în colecția analizată de un număr de 63 de fragmente ceramice de tradiție Coțofeni, despre care aflăm din registrul de inventariere că au fost descoperite în două situri²⁹: Peștera Pui și Jupalnic-Orșova (Tab. 1). Pentru ambele situri am întâmpinat dificultăți în identificarea exactă și aflarea unui istoric al cercetărilor. Fragmentele de la Peștera Pui, cele mai numeroase, provin cel mai probabil dintr-una din peșterile din comuna Pui, jud. Hunedoara, precum cele de pe raza satelor Feder sau Ohaba-Ponor. Aici au fost descoperite materiale ceramice de factură Coțofeni prin săpăturile lui Marton Roska din perioada 1923-1925³⁰. Săpături în zona respectivă au fost reluate abia 30 de ani mai târziu de către o echipă aflată sub coordonarea lui Constantin S. Nicolăescu-Plopșor (1954-1955). Satul Jupalnic de lângă Orșova (jud. Mehedinți) a dispărut sub apele Dunării în anul 1970, după construirea barajului de la Porțile de Fier I. Nu se cunosc date despre săpături sistematice de pe raza acestei foste localități, însă aflăm de la Dumitru Berciu în 1939 despre existența unei *planșe* cu ceramică Coțofeni de la „*Jupolnic*” aflată în colecția M.M.B.³¹ În monografia dedicată culturii Coțofeni, Petre Roman amintește că singurele materiale ceramice de la Jupalnic se află în „*Colecția Severeanu*” și că provin din „*descoperiri întâmplătoare*”³².

Ceramica de tradiție Glina este reprezentată în cadrul colecției de opt fragmente cu decor specific, descoperite în cartierul Fundeni din București și un vas cu toartă verticală, restaurat, descoperit într-un sit din zona Bucureștii Noi. Cele două situri sunt situate pe malurile râului Colentina, iar istoria cercetării lor se leagă de săpăturile de salvare întreprinse în perioada interbelică de Dinu V. Rosetti și Ion Nestor³³.

Ceva mai numeroase sunt fragmentele ceramice de tradiție Wietenberg (Tab. 1), toate provenind din localitatea eponimă de lângă Sighișoara, jud. Mureș. Kurt Horedt este primul care organizează săpături sistematice în acest sit începând cu anul 1938, însă la acea dată situl și bogățiile sale erau deja bine cunoscute³⁴. Prin săpături la *Dealul Turcului* și-a făcut „*ucenicia*” Dinu V. Rosetti³⁵, urmând ca după anul 1923 să se concentreze asupra săpăturilor în împrejurimile Bucureștilor. Este astfel posibil ca ceramica achiziționată de George Severeanu să fi fost adusă sau transferurile să fi fost intermediare de către Dinu V. Rosetti. O altă variantă de achiziție era cumpărarea directă de la colecționarii locali care au efectuat săpături în sit³⁶. Într-una dintre

²⁸ Berciu 1939.

²⁹ Conform înregistrărilor din Registrul Inventar din 1949.

³⁰ Roska 1925; Boroneanț 2000.

³¹ Berciu 1939, nota 164.

³² Roman 1976, p. 82.

³³ Rosetti 1929a; 1932; 1935.

³⁴ Schroller 1930, p. 251-253; Nestor 1933, Nota 373.

³⁵ Rosetti 1972, p. 52.

³⁶ Streitfeld 1973, p. 875-6.

puținele relatări ale dr. Severeanu în care este amintită achiziția de ceramică preistorică, acesta povestește despre preluarea unei săbii din bronz de la Butvar³⁷, împreună cu obiecte de piatră, ceramică și bronz descoperite la Wietenberg pe care le-a donat muzeului din București³⁸. Unul dintre respectivele obiecte, un fragment de vas cvadrilobat specific tradiției Wietenberg, este ilustrat în respectiva lucrare³⁹, acesta fiind identificat în colecția Severeanu, și nu în colecția de arheologie a M.M.B. cum era de așteptat. În acest caz, se pare că donația a avut un caracter temporar sau că doar o parte din respectivele obiecte au fost donate muzeului.

Urmând ordinea cronologică, următoarea categorie de ceramică din colecție este cea de tradiție Žuto Brdo - Gârla Mare: o urnă și un fragment ceramic descoperite în situl de la Ostrovu Mare. Urna a fost publicată de George Severeanu⁴⁰ împreună cu alte nouă vase pentru a demonstra similitudinile dintre decorul acestora și cel de pe piesele din aur din tezaurul de la Ostrovu Mare⁴¹ (achiziționat în anul 1921⁴²). Autorul amintește că datorită cercetărilor efectuate în 1936, de M.M.B. prin Dinu V. Rosetti, împreună cu directorul muzeului din Turnu Severin, Alexandru Bărcăcilă, multe vase sunt în muzeul liceului Traian, din Turnu Severin, iar o parte, găsite de localnici, au ajuns în colecția sa⁴³. Tezaurul format din obiecte de aur a fost transferat la Muzeul Național de Istorie a României la scurt timp după înființare, însă, despre soarta celorlalte vase publicate, care lipsesc la acest moment din colecție, nu se cunosc amănunte. Dumitru Berciu avea cunoștință, în 1939, despre existența unora dintre ele în colecția dr. Severeanu⁴⁴.

Cea mai recentă ceramică preistorică din colecție este de tradiție Tei, fiind consistent reprezentată prin cele 32 de recipiente întregi sau restaurate și de 83 de fragmente individuale, provenind din două situri din preajma Bucureștilor: Lacul Tei, respectiv Bucureștii Noi. Istoricul cercetărilor acestor situri îi au din nou în prim plan pe Dinu V. Rosetti și Ion Nestor⁴⁵. În publicațiile ulterioare săpăturilor, ambii autori utilizează, pe lângă altele, aceleași două fragmente aflate acum în colecția dr. Severeanu pentru a exemplifica caracteristicile ceramicii culturii Tei⁴⁶.

Origine și proveniență

Un obiect arheologic nu poate fi descoperit de două ori, astfel că originea sa nu poate fi decât una. Pentru obiectele arheologice dintr-o colecție, locul descoperirii marchează originea, iar pentru cele mai multe aceasta a putut fi aflată datorită înregistrărilor din inventarul colecției și pe baza marcajelor de pe obiecte. Proveniența

---

³⁷ Este vorba despre localitatea Budvar, în prezent înglobată în Odorheiul Secuiesc, jud. Mureș.

³⁸ Severeanu 1937b, p. 21.

³⁹ Severeanu 1937b, Fig. 4.

⁴⁰ Severeanu 1937a, Fig. 2.

⁴¹ Popescu, Popescu 1955, p. 865.

⁴² Crăciunescu 2014, p. 263.

⁴³ Crăciunescu 2014, p. 254; Severeanu 1937a, p. 5.

⁴⁴ Berciu 1939, nota 234.

⁴⁵ Rosetti 1929a; 1932; 1935; Gavrilă 2015.

⁴⁶ Rosetti 1929a, Fig. 9, 17; 1935, Fig. 34; Nestor 1933, Tafel 13/10,11.

examinează unde s-a mișcat un obiect și între cine⁴⁷, înțeală ca un transfer (sau transferuri multiple) de proprietăți între două sau mai multe persoane. Considerând că acest schimb de bunuri reprezintă un act social, proveniența mai poate fi tradusă ca viața socială a unui obiect în circuitul comercial, de la origine până la destinația finală. Astfel că deslușirea provenienței conduce de fapt la crearea unei istorii atât a obiectului, cât mai ales a relațiilor sociale dintre persoanele între care obiectul a fost transferat⁴⁸.

Istoria provenienței ceramicii preistorice din *Colecția Maria și dr. George Severeanu* a început odată cu momentul descoperirii și s-a încheiat prin donația efectuată către M.M.B. Au fost identificate în colecție vase și fragmente ceramice ce caracterizează 11 culturi arheologice preistorice, descoperite în 12 situri din zone geografice diverse (Tab. 1): șase din Muntenia, trei din Oltenia, două din Transilvania și unul din Moldova (Pl. 1). În toată această diversitate elementul comun cel mai evident este destinația finală a tuturor obiectelor: colecția dr. Severeanu. Un alt element comun, observat datorită acestui studiu, este legat de identitatea descoperitorilor. În lista ce cuprinde numele acestora (Tab. 1) există patru nume care apar cu o frecvență ridicată și de activitatea cărora poate fi legată originea ceramicii preistorice din colecție: Dinu V. Rosetti, Ioan Andrieșescu, Ion Nestor și Dumitru Berciu. O discuție asupra provenienței o să aibă ca element central relațiile dintre cei patru arheologi și colecționar.

Dinu V. Rosetti ne relatează despre prietenia dintre el și George Severeanu, precum și că lui i se datorează primele contacte conștiente ale renumitului colecționar de monede și antichități cu domeniul preistoriei⁴⁹. Momentul poate fi plasat în timp, undeva spre sfârșitul deceniului trei al secolului XX, iar colaborarea dintre cei doi a condus la înființarea M.M.B. în 1931 și la numirea lui George Severeanu ca director⁵⁰. Până la acel moment, Dinu V. Rosetti a efectuat săpături arheologice la Sighișoara și din 1923 în jurul Bucureștiului, pe cheltuiala proprie, urmând ca apoi să le continue cu fonduri de la municipalitate ca reprezentat al nou-înființatei instituții⁵¹. George Severeanu nu specifică și nu este amintit nicăieri ca participant direct la aceste cercetări, însă cu siguranță le-a susținut în calitate de director al M.M.B. În calitate de colecționar este foarte posibil să le fi susținut financiar și astfel, o parte din descoperiri să fi intrat în colecția proprie.

Mult mai puține însemnări există despre relația colecționarului cu ceilalți trei arheologi amintiți. Ioan Andrieșescu este considerat unul dintre fondatorii școlii moderne de arheologie din România, iar Ion Nestor și Dumitru Berciu au fost unii dintre elevii săi cei mai de seamă⁵², toți activând ca arheologi în cadrul Muzeului Național de Antichități (MNA)⁵³ și ca profesori la Universitatea București. Lipsesc dovezile directe ale unor achiziții de ceramică de la aceștia. Există însă o poveste a

---

⁴⁷ Higonnet 2012.

⁴⁸ Higonnet 2012, p. 201.

⁴⁹ Rosetti 1971.

⁵⁰ Rosetti 1971.

⁵¹ Rosetti 1971.

⁵² Dragoman 2013, p.169-170.

⁵³ Din anul 1932 își are sediul vis-à-vis de reședința colecționarului.

unui alt artefact din colecție, o spadă din bronz de la Bucium, jud. Iași, care exprimă grațitudinea lui Ioan Andrieșescu față de George Severeanu. Considerată inițial un fals de cei de la Iași, a fost identificată în 1916 de către I. Andrieșescu însă MNA nu a avut suficienți bani să o cumpere și într-un final a ajuns în colecția dr. Severeanu⁵⁴. În colecție se regăsesc și piese din bronz din depozitul de la Drajna de Jos, descoperit și publicat de același Ioan Andrieșescu⁵⁵.

La inițiativa acestuia s-au desfășurat primele săpături sistematice în situri preistorice din Moldova și Oltenia la care au participat Ion Nestor și Dumitru Berciu, iar o parte dintre aceste situri sunt locuri de origine pentru ceramica din colecția dr. Severeanu. Proveniența acesteia o putem doar bănuși în baza unei relatări a lui Dumitru Berciu din 1934, elocventă pentru a arăta că în deceniul patru al secolului XX exista o legătură strânsă între susținerea materială a cercetărilor arheologice și traseul ulterior al artefactelor: „*D. Gh. Georgescu ne-a întovărășit la aceste cercetări, dându-ni un prețios concurs material și moral. Obiectele descoperite se găsesc în parte la Craiova, iar restul în colecția d-lui Georgescu.*”⁵⁶

Concluzii

Ceramica preistorică din *Colecția Maria și dr. George Severeanu* a fost achiziționată în ultimul deceniu de viață al colecționarului. În această perioadă a manifestat un interes sporit pentru perioada preistorică locală, concretizat atât prin îmbogățirea și deversificarea colecției, cât și prin publicarea diferitelor tipuri de obiecte preistorice. Noile sale preocupări par să fi fost influențate de relația de prietenie, și mai apoi de colegialitate, cu Dinu V. Rosetti. Legăturile mai vechi cu Ioan Andrieșescu i-au oferit o deschidere spre materialele pe care acesta și discipolii săi, Ion Nestor și Dumitru Berciu, le-au scos la lumină printr-o serie de cercetări arheologice din aceeași perioadă. Astfel, istoria ceramicii preistorice din colecție poate fi rezumată la legăturile dintre colecționar și un număr restrâns de arheologi contemporani care activau într-un cadru proaspăt instituționalizat. Acest demers este în egală măsură relevant pentru istoria colecțiilor private cât și pentru istoria arheologiei instituționalizate din România, fiind elocvent pentru înțelegerea relațiilor dintre reprezentanții lor.

---

⁵⁴ Andrieșescu 1925, nota 7.

⁵⁵ Andrieșescu 1925.

⁵⁶ Berciu 1934, p. 75, despre săpăturile din 1934 de la Vădastra - *Măgura Fetelor*.

Bibliografie

- Andrieșescu 1925:** I. Andrieșescu, *Nouvelles contributions sur l'âge du bronze en Roumanie. Le dépôt de bronzes de Drajna-de-Jos et l'épée de Bucium*, Dacia II, 1925, p. 345-384.
- Astancăi 1971:** Gh. Astancăi, *Profesor agregat doctor George Severeanu 1879-1939*, MIM, nr. VIII, 1971, p. 373-380.
- Bărcăcilă 1924:** Al. Bărcăcilă, *Antiquités pré- et proto-historiques des environs de Turnu-Severin*, Dacia I, 1924, p. 280-296.
- Berciu 1934:** D. Berciu, *O colecție de antichități din județul Romanați – Gh. Georgescu-Corabia*, Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice 27 (80), aprilie-iunie, 1934, p. 74-84.
- Berciu 1939:** D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, Craiova, 1939.
- Boia 2005:** L. Boia, *Două secole de mitologie națională*, Ed. Humanitas, București, 2005.
- Boroneanț 2000:** V. Boroneanț, *Arheologia peșterilor și minelor din România*, (ed) cIMEC, București, 2000.
- Christescu 1927-1932:** V. Christescu, *Les stations préhistoriques de Vădastra*, Dacia III-IV, 1927-1932, p. 167-205.
- Comșa 1976:** E. Comșa, *Quelques considérations sur la culture Gumelnița (L'agglomération Măgura Jilavei)*, Dacia N.S., XX, 1976, p. 105-127.
- Crăciunescu 2014:** G. Crăciunescu, *Cultura Žuto Brdo – Gârla Mare în sud-vestul Olteniei. Stadiul actual al cercetării*, în S. Forțiu, A. Cîntar (ed.) *Arheovest II*, In honorem Gheorghe Lazarovici, Interdisciplinaritate în arheologie, Timișoara, 6 decembrie 2014, JATEpress Kiadó, Szeged, 2014, p. 251-271.
- Dragoman 2013:** R.-A. Dragoman, *Ideologie și politică în cercetarea (e) neoliticului din România*, în R.-A. Dragoman și S. Oanță-Marghitu (ed.), *Arheologie și politică în România*, Ed. Eurotrip, Baia Mare, 2013, p. 49-87.
- Gavrilă 2015:** E. Gavrilă, *Repertoriul așezărilor culturii Tei din București și județul Ilfov*, RCAN I, 2015, p. 42-66.
- Gramatopol 2006:** M. Gramatopol, *Gustul Eternității*, Vol. II. Ed. Meridiane, București (online la adresa <http://www.mihaiagramatopol.ro/index.php/opera/gustul-eternitatii-ii/44-gustul-eternitatii-ii/358-colectii-si-colectionari>, accesat la 15.05.2016).
- Hartuche 2009:** N. Hartuche, *Sceptrele de piatră zoomorfe – interpretare și cronologie*, Pontica 37-38, 2009, p. 71-97.
- Higonnet 2009:** A. Higonnet, *A Museum of One's Own: Private Collecting, Public Gift*, Periscope Publishing, 2009.
- Higonnet 2012:** A. Higonnet, *The Social Life of Provenance*, G. Feigenbaum, I. Reist (ed.) *Provenance. An alternate history of art*, Getty Research Institute, 2012: Los Angeles, p. 195-209.
- Ioniță 2009:** I. Ioniță, *Muzee memoriale și colecții bucureștene în perioada 1945-2000*, Ed. Domini Sterv, București, 2009.
- Moisil 1939:** C. Moisil, *Dr. G. Severeanu (necrolog)*, CNA, Anul XIV, nr. 115-116, 1939, p. 145-6.

- Nestor 1928:** I. Nestor, *Zur Chronologie der rumänischen Steinkupferzeit*, *Prähistorische Zeitschrift*, XIX, 1928, p. 110-143,
- Nestor 1933:** I. Nestor, *Der Stand der Vorgeschichtsforschung in Rumänien*, In 22 Bericht der RömischGermanischen Kommission, 1933, p. 11-181.
- Opriș 2015:** V. Opriș, *Monumente fantomatice. Tell-urile eneolitice din preajma Bucureștilor*, RCAN I, 2015, p. 11-28.
- Pătroi 2009:** C. N. Pătroi, *Repere cronologice privind cercetarea culturii eneolitice Sălcuța*, Drobeta, XIX, 2009, p. 32-47.
- Petrescu-Dîmbovița și Vulpe 2010:** M. Petrescu-Dîmbovița și Al. Vulpe (coord.), *Istoria Românilor, Vol. I, Moștenirea timpurilor îndepărtate, Ediția a II-a, revăzută și adăugită*, Editura Enciclopedică, București, 2010.
- Popescu, Popescu 1955:** D. Popescu, V. Popescu, *Asupra tezaurului de la Ostrovul Mare*, SCIV, VII, 1955, 3-4, p. 865.
- Roman 1976:** P. Roman, *Cultura Coțofeni*, București, 1976,
- Rosetti 1929a:** D.V. Rosetti, *Din preistoria Bucureștilor*, CNA, IX, 1929, p. 2-15.
- Rosetti 1929b:** D.V. Rosetti, *Raportul preliminar asupra săpăturilor arheologice executate la „Măgura dela Jilava”*, în D. Dumbravă (ed.) *Strămoșii Bucureștenilor*, București: Atelierele „Adevărul”, 1929, p. 28-32.
- Rosetti 1932:** D.V. Rosetti, *Câteva așezări și locuințe preistorice din preajma Bucureștilor*, București, 1932, p. 5-23.
- Rosetti 1934:** D.V. Rosetti, *Săpăturile de la Vidra - Raport preliminar*, Publicațiile Muzeului Municipiului București, 1934, p. 6-31.
- Rosetti 1935:** D.V. Rosetti, *Civilizația de tip București*, Bucureștii Vechi, Anii I-V, 1930-1934, 1935, p. 155-176.
- Rosetti 1971:** D. V. Rosetti, *Însemnări privind activitatea Muzeului Municipal (1931-1948)*, MIM, nr. VIII, 1971, p. 349-356.
- Rosetti 1972:** D. V. Rosetti, *Importanța cercetărilor arheologice Bucureștene din perioada 1923-1948*, MIM, IX, 1972, p. 51-56.
- Roska 1925:** M. Roska, *Rapport préliminaire sur les fouilles archéologiques de l'année 1925*, Dacia II, 1925, p. 400-416.
- Schroller 1930:** H. Schroller, *Die Stein-und Kupferzeit Siebenbürgens*, *Zeitschrift für Ethnologie*, 62, 1930, p. 248-258.
- Severeanu 1937a:** G. Severeanu, *The gold treasure of the „Ostrovul Mare”*, Bucureștii. *Revista muzeului și pinacotecei municipiului București*, nr. 1-2, 1937, p. 5-19.
- Severeanu 1937b:** G. Severeanu, *Bronz-Säbel aus Butvar*, Bucureștii. *Revista muzeului și pinacotecei municipiului București*, nr. 1-2, 1937, p. 21-23.
- Streitfeld 1973:** Th. Streitfeld, *Colecționarii Hans Ungar și Karl Haldenwang*, *Apulum* XI, 1973, p. 873-877.

Lista ilustrațiilor/List of illustrations

Figura 1. Distribuția spațială a locurilor de descoperire a ceramicii preistorice din *Colecția Maria și dr. George Severeanu*.

Figure 1. Spatial distribution of the provenance sites for the prehistoric pottery from the *Maria and dr. George Severeanu Collection*.

Epoca	Tradiție ceramică	Vase complete /restaurate	Fragmente individuale	Sit	Descoperitori/ Arheologi	Campanii de săpătură (până în 1939)
Eneolitic	Vădastra I-II	0	106	Vădastra- Măgura Fetelor	V. Christescu	1926
					D. Berciu	1934
	Boian-Vidra	0	1	Vidra	D.V. Rosetti	1931-1933
	Precucuteni III	0	1	Vidra	D.V. Rosetti	1931-1933
	Gumelnița B1	4	23	Măgura Jilavei	D.V. Rosetti	1929-1931
	Cucuteni A3	0	160	Fedeleşeni	I. Nestor, I. Andrieşescu	1928
Sălcuța III	0	17	Ostrovu Corbului	Al. Bărcăcilă, Șt. Ciuceanu, I. Andrieşescu,	1921	
				I. Nestor, D. Berciu, P. Costesu	1932-1934	
Epoca bronzului	Coțofeni	0	55	Peștera Pui	M. Roska	1923-1925
		0	8	Jupalnic-Orșova	Descoperiri întâmplătoare	N/A
	Glina	0	8	Fundeni	D.V. Rosetti	Înainte de 1928
		1	0	Bucureștii Noi	D.V. Rosetti	1928
	Wietenberg	0	82	Wietenberg	D.V. Rosetti, I. Nestor	1929-1930
					K. Seraphin	1898
					K. Haldenwang	1905
	Žuto Brdo – Gârla Mare	1	1	Ostrovu Mare	D.V. Rosetti	Înainte de 1923
					D.V. Rosetti, Al. Bărcăcilă	1936
	Tei	32	83	Lacul Tei	D.V. Rosetti	1927
Bucureștii Noi					D.V. Rosetti	1928
D.V. Rosetti, I. Nestor					1929-1930	
Total	11	38	545	12	12	-

Tab 1. Ceramica preistorică din *Colecția Maria și dr. George Severeanu*, distribuită pe epoci, tradiții ceramice, situri originare, descoperitori implicați și anii în care s-au desfășurat cercetările.

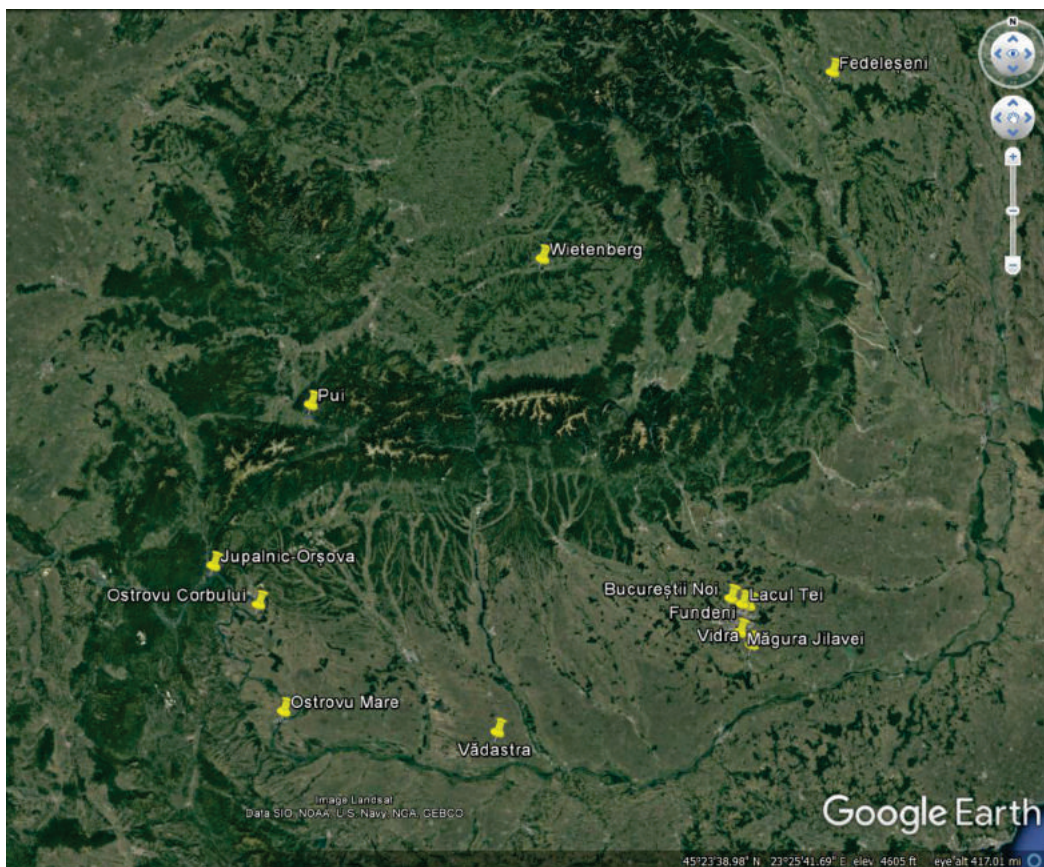

Figura 1. Distribuția spațială a locurilor de descoperire a ceramicii preistorice din *Colecția Maria și dr. George Severeanu*.